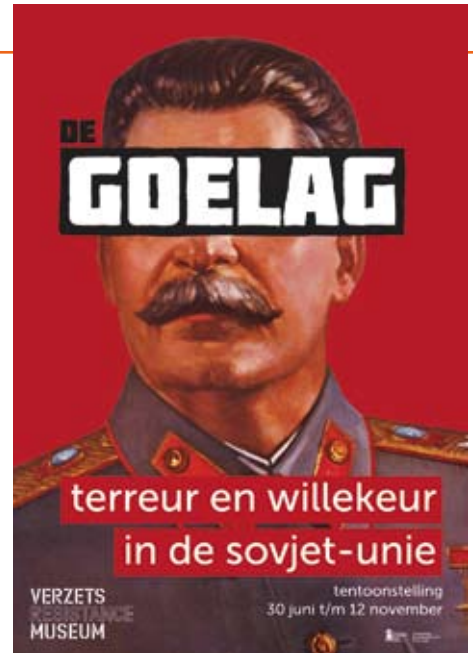

VERZETS RESISTANCE MUSEUM

NIEUWSBRIEF juni 2017 | 26^e jaargang nummer 1

| **Het verhaal van de Goelag** | NIEUWE COLLEGA
COLLECTIEBEHEER: **Filip Bloem** | **Verzetsmuseum**
Amsterdam in een nieuwe jas | NIEUW IN DE
COLLECTIE: **Een bijzonder sigarettendoosje** |
Verzetsmuseum op de thee | VERWACHT: **Dansen**
met de vijand • Vriendendag | VERWACHT: **Aanslag**
op het bevolkingsregister | **Word vriend!**

Miljoenen Russen, duizenden Nederlanders

Het verhaal van de Goelag

Van 30 juni tot en met 12 november 2017 exposeert het Verzetsmuseum *De Goelag, terreur en willekeur in de Sovjet-Unie*, over het onbekende en schokkende verhaal van de strafdampen in de Sovjet-Unie. Bijna drie miljoen gevangenen stierven er door honger, uitputting, ziektes en executies. Bijna niemand weet dat er ook duizenden Nederlandse slachtoffers waren: deels Nederlanders die vochten in Duitse dienst en die in Rusland krijgsgevangen waren gemaakt, maar ook veel idealistische communisten die voor de oorlog naar Rusland waren getrokken om te helpen aan de verwezenlijking van de rode droom, en die -net als zovele Russen- uit de gratie vielen.

Al onder de tsaren was verbanning naar strafdampen in Siberië een gebruikelijke straf. Na de machtsovername door de communisten in 1917 werden de kampen onderdeel van het nieuwe staatsstelsel. Aanvankelijk werd getracht veroordeelden te heropvoeden tot de nieuwe partijleer. Na de dood van Lenin in 1924 zette Stalin de gevangenen in voor de economie. Er verrezen nu uitgestrekte kampcomplexen waar grondstoffen werden gedolven of waar werd gewerkt aan megalomane prestigeprojecten als kanalen en spoorwegen. Miljoenen Russen werden vrijwel zonder reden opgepakt en werkten er onder onmenselijke omstandigheden. Na de dood van Stalin in 1953 werd het Goelag-systeem langzaam ontbonden.

De Goelag is een pijnlijk deel van de Russische geschiedenis dat nauwelijks is verwerkt. Vrijgelaten gevangenen werd opgedragen te zwijgen. De Russische overheid heeft nooit herdenkingen georganiseerd of pogingen gedaan daders te berechten. Mensenrechtenorganisatie MEMORIAL zet zich in voor de slachtoffers, maar wordt tegengewerkt. In Nederland werd de 'Goelag' in de jaren '70 bekend door het boek *De Goelag Archipel* van Alexander Solzjenitsyn. Maar de Nederlandse Goelag-slachtoffers bleven onbekend. Aangrijpend is bijvoorbeeld het verhaal van Dirk Schermerhorn, die in 1924 vol enthousiasme naar de Sovjet-Unie ging en daar de leiding kreeg over de aanleg van de metro in Moskou. Stalin eiste dat de metro in een onhaalbare recordtijd zou worden voltooid. Schermerhorn waarschuwde voor grote technische fouten en viel in ongenade. Hij werd in 1936 gevangengezet en ruim een jaar later geëxecuteerd. Zijn vrouw Francisca bracht als echtgenote van een volksvijand acht jaar door in een strafdamp.

De tentoonstelling is een productie van het Nationaal Monument Kamp Vught. Het Verzetsmuseum actualiseerde de teksten. Ruslandkenners Jelle Brandt Corstius, Alexander Münninghoff en Nanci Adler werkten mee aan de expositie.

Filip Bloem, collectiebeheerder

De 44-jarige Filip Bloem is de nieuwe collectiebeheerder van het Verzetsmuseum. Hij volgt eind volgend jaar Frits van Suchtelen op, die dit werk 18 jaar deed en met pensioen gaat. Filip assisteert hem sinds februari, maar werkte al eerder in het Verzetsmuseum om als registrator de achterstand in het beschrijven en ontsluiten van de collectie weg te werken.

Filip studeerde geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde aan de Universiteit van Leiden met een proefschrift over de ontwikkeling van oppositiebewegingen in het voormalige Oost-Duitsland en Tsjechoslowakije. Wat vindt hij zo bijzonder aan zijn werk? Filip: "Het contact met onze schenkers. Mensen die de oorlog zelf meemaakten, maar ook hun kinderen. Je krijgt daardoor allerlei aangrijpende stukken en objecten in handen. Als historicus vind ik het heel boeiend om daar van zo nabij mee bezig te zijn." Filip vindt het belangrijk om ervoor te zorgen dat de vaak kwetsbare documenten in de collectie onder de juiste omstandigheden worden bewaard. "Papier uit de Tweede Wereldoorlog is soms van nog slechtere kwaliteit dan stukken uit de 17^e eeuw. Als de temperatuur, luchtvochtigheid of lichtsterkte niet op orde zijn, valt het onder je ogen uit elkaar of worden de teksten onleesbaar."

Andere doelen die Filip zich stelt zijn het verder digitaliseren van de collectie en het beter doorzoekbaar maken van het archief. "We werken mee aan projecten waarbij de archieven van oorlogsmusea aan elkaar gekoppeld worden en je uiteindelijk veel gerichter kunt zoeken dan nu mogelijk is."

VERZETS RESISTANCE MUSEUM

MOOI BINNENKOMEN

De entree van het Verzetsmuseum heeft een facelift gekregen waarbij de balie, garderobe en winkel werden aangepakt. Door de grote toename van bezoekers was er meer ruimte nodig. Rogier Martens ontwierp een stijlvolle en moderne entree die bezoekers goed blijkt te bevallen: ze blijven na afloop vaak nog even zitten op de bijzondere bankjes met speciaal voor het museum ontworpen rood-wit-blauwe stof. Het museum heeft ook een nieuw logo en een bijbehorende huisstijl, die dit jaar stapsgewijs zal worden doorgevoerd. Jeremy Jansen tekende voor het ontwerp.

Een bijzonder sigarettendoosje

Een wachttore, prikkeldraad, op de achtergrond een heuvelachtig landschap met dennenbomen. Je moet het metalen doosje een beetje schuin houden om het goed te kunnen zien, maar dan is de afbeelding duidelijk zichtbaar. Onlangs werd de collectie van het Verzetsmuseum verrijkt met een sigarettendoosje uit de nalatenschap van verzetsman Hans Teengs Gerritsen (1907-1990), die tijdens de oorlog actief was voor de inlichtingendienst van de Ordedienst. In 1942 werd hij gearresteerd en zat daarna op zeven verschillende plaatsen vast, waaronder het beruchte Nacht und Nebel-kamp Natzweiler-Struthof. Daar moet deze afbeelding zijn ontstaan. "Ik heb Natzweiler een paar jaar geleden bezocht, de gelijkenis is overduidelijk", vertelt Hans Teengs Gerritsen jr., die het doosje aan het museum schonk. Het is flink bekrast, maar in goede staat en maakt een stevige indruk. Teengs Gerritsen rookte zelf wel eens, maar zal zich ook zeer bewust zijn geweest van de bijzondere waarde van sigaretten, een geliefd

ruilmiddel in het kampleven. Op de achterkant staat behalve de naam Teengs Gerritsen ook zijn kampregistratienummer. Later is daar nog een registratienummer van concentratiekamp Dachau bijgekomen; de plek waar Teengs Gerritsen in april 1945 bevrijd werd. Met welk instrument de afbeelding in het deksel is aangebracht, valt niet te zeggen. Net zo min of Teengs Gerritsen zelf de afbeelding heeft gemaakt, maar volgens zijn zoon zou dat goed kunnen: "Hij kon uitstekend tekenen."

Het museum is verheugd dat het dit bijzondere object kan toevoegen aan de ruime collectie persoonlijke documenten en voorwerpen die het al van Hans Teengs Gerritsen bezit.

Verzetsmuseum op de thee

Vorig jaar startte het project *Verzetsmuseum op de thee*. Museumdocenten gaan op bezoek in verzorgings-tehuizen om met kleine groepen bewoners te praten over de oorlog, aan de hand van een koffer met voorwerpen uit de bezettingstijd. Museumdocenten Elles Bense en Dick Verdonkschot ervaren hoe belangrijk de gesprekken zijn voor de bewoners. Elles: "De voorwerpen maken heel veel herinneringen los en stimuleren het gesprek tussen de bewoners onderling. Tijdens zo'n bijeenkomst vertellen de bewoners over hun eigen ervaringen en dat is ook het doel. We geven geen college maar stimuleren het gesprek. In één geval bleek dat twee bewoners van elkaar niet wisten dat ze als kind in hetzelfde kamp in Nederlands-Indië hadden gezeten! Vaak wordt in het huis nog lang doorgepraat over toen. De verhalen die de bewoners vertellen, nemen we weer mee terug naar het museum en sommige gebruiken we om scholieren die het museum bezoeken nóg beter te kunnen vertellen over de oorlog."

De vrijgevochten tante Roosje

Haar verhaal zou nooit zo bekend zijn geworden als niet decennia later de zoon van haar broer een koffer in Auschwitz had zien staan met daarop zijn achternaam. Deze Paul Glaser (1947) begon daarna een zoektocht die resulteerde in een boek, tentoonstelling en musical. *Dansen met de vijand* vertelt het waargebeurde verhaal van een levenslustige, ondernemende, vrijgevochten vrouw die zich voor de oorlog niet eens zo bewust was van haar Joodse afkomst. Dat veranderde echter snel toen de nazi's de macht grepen. Door verraad, nota bene door haar eigen man, belandde ze in Vught, Westerbork en Auschwitz. Ze leerde noodgedwongen wat het vergt om te overleven. Haar gewaagde strategie van opvallen, jezelf nuttig maken, meewerken en vermaken toonde aan dat het kiezen tussen goed en kwaad onder deze omstandigheden echt niet zo simpel is. Zo gaf ze niet alleen dansles aan SS-officieren, maar ging ze ook relaties met hen aan om niet in de gaskamer te eindigen. De expositie omvat onder andere tal van foto's en films die Roosje Glaser voor en na de oorlog liet maken, alsmede Polygoon-journaalbeelden. De opening vindt plaats op dinsdag 21 november.

VRIENDENDAG

De jaarlijkse Vriendendag wordt gehouden op **zaterdag 18 november**, met o.a. een preview op de tentoonstelling *Dansen met de vijand*. Vrienden kunnen zich aanmelden via vriendenstichting@verzetmuseum.org of (020) 620 25 35.

VERWACHT

Aanslag

Op 27 maart 2018 opent het Verzetmuseum een tentoonstelling over de aanslag op het Amsterdamse bevolkingsregister, dan precies 75 jaar geleden. Explosies en een brand verwoestten veel van de persoonskaarten met de namen en adressen van onder andere 70.000 Joodse Amsterdammers. De spectaculaire actie versterkte de verzetshouding in heel Nederland. De tentoonstelling zoomt in op de motieven en de morele en praktische dilemma's van de zes kunstenaars die de aanslag beraamden. Bezoekers kunnen volgen hoe hun actie tot stand kwam en worden uitgedaagd om mee te denken met de dilemma's.

Vriend worden?

Voor een minimumbijdrage van 25 euro bent u vriend van het Verzetmuseum. Het hele jaar heeft u dan gratis toegang tot het museum. Daarnaast bent u te gast op officiële openingen en krijgt u korting op lezingen en andere activiteiten. Elk jaar is er een bijzondere Vriendendag met een speciaal programma.

AANMELDEN

kan door het invullen en opsturen van deze bon naar:
Stichting Vrienden van het Verzetmuseum
Antwoordnummer 9254, 1000 WZ Amsterdam
 (Een postzegel is niet nodig)

U kunt ook mailen door alle hiernaast gevraagde gegevens te sturen aan:
vriendenstichting@verzetmuseum.org

Ik steun de Vrienden jaarlijks met	€	(minimaal € 25)
	€	(minimaal € 10 voor een tweede vriendenpas)
Bedrag voor Bedrijfsvrienden	€	(minimaal € 250)
bedrijfsnaam (indien van toepassing)		
naam		
straat en huisnummer		
postcode	woonplaats	
e-mail		
handtekening		